

СЛОВО ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Анатолій КОНВЕРСЬКИЙ, акад. НАН України, д-р філос. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0002-3916-4446
e-mail: dean_phd@univ.kiev.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЛОГІКА ДУХОВНОГО ПРОМИСЛУ ВИДАТНИХ ВИПУСКНИКІВ ТА ПРОФЕСОРІВ ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ

(вітальне слово до відкриття міжнародної наукової конференції
"Дні науки філософського факультету – 2026")

Вітаю з початком роботи нашої конференції. Бажаю учасникам конференції творчого натхнення та вагомих результатів.

Цього року до щорічної Міжнародної наукової конференції «Дні науки філософського факультету-2026» була завершена наступна черга «Галереї видатних випускників та професорів філософського факультету».

В далекому 1966 році нам першокурсникам першу лекцію із циклу філософських дисциплін, а саме із «Історії філософії Античного світу» читав професор (на той час ще доцент) Володимир Савелійович Дмитриченко

Нас вразила його сентенція, з якої він розпочав лекцію: «Філософія учить, що людина народжується для того, щоб з часом піти у засвіти».

Вступаючи на філософський факультет ми думали, що філософія розкриє нам Таїну людини, джерела її творчих, сутнісних сил, завдяки яким людина, на відміну від усього живого перетворює світ, створює світ олюдненої природи; нарешті, ми надіялися, що філософія долучить нас до закономірностей та механізмів суспільного прогресу. А тут професор заявив, що з позицій філософії «Людина народжується для того, щоб вмерти». Але Володимир Савелійович через коротку паузу продовжував: «Людське життя – це мить між минулим і майбутнім».

Для бездіяльної, не активної, не творчої особистості таке життя дійсно непомітна мить, на кшталт існування метелика, який вилупився з лялечки, політав, здійснив яйцекладку і припинив існування»

Діяльна ж, творча, харизматична, креативна, (як зараз кажуть), людина здатна розсунути межі між минулим і майбутнім та зробити власне життя вічним.

У цьому сенсі вічними є Сократ, Гомер, Мікеланджело, Спартак, Леонардо да Вінчі, О. Дюма, Т. Шевченко, А. Ейнштейн, І. Франко, Борис Патон, С. Корольов, В. Глушков, М. Амосов та багато інших.

Саме такими постатями є особистості які утворюють «Галерею видатних випускників та професорів філософського факультету»

При її створенні ставилася мета обрати ті постаті, які завдяки власному духовному промислу творять славу нашому рідному Університету, і в цьому сенсі є вічними.

Визначною постаттю серед професорів Університету є **Михайло Максимович** – 1-ий ректор Університету і 1-ий декан філософського факультету. Основним колом наукових інтересів М. Максимовича, було природознавство, зокрема ботаніка, хімія, зоологія, фізика, які він намагався осмислити крізь призму натурфілософських ідей раннього шеллінгіанства. Зрозуміло, що такий підхід вимагав осмислення зв'язку філософії з природознавством та іншими науками, а відповідно, вироблення уніфікованої відповіді на питання, що таке філософія, який її предмет, яке історичне місце в системі знань, який її творчий потенціал і майбутня доля за умови більш ніж скептичного ставлення до філософії в тогочасному суспільстві. Саме цьому була присвячена його праця «Лист про філософію». Те, що філософія є наукою, не викликало сумніву у М. Максимовича, але він доходив висновку про те, що вона не є особливою окремою наукою, оскільки може бути у кожному витворі розуму, входити до поезії, прояснятися на житті. Тому, на думку Максимовича, філософом переважно називається той, хто зводить головні галузі знання до загального начала і розвиває в струнку систему.

Оригінальними дослідженнями були роботи професора **Сильвестра Гогоцького**. Головними ідейно-теоретичними витоками його філософії були православ'я та вчення Гегеля. Гегелівську філософію він розглядав як найдосконаліше філософське вчення, яке охоплювало, утримувало і передавало в думці дух епохи. Разом з тим гегелівське вчення не узгоджувалося у С. Гогоцького з первинністю православ'я. Він пропонує свою координацію філософії, мистецтва і релігії, де перше й останнє місце займає релігія, а середні місця відповідно — мистецтво і філософія. Таку схему розташування релігії, мистецтва і філософії він пояснює тим, що в релігії починається і завершується внутрішній розвиток людини.

Своєрідною особистістю був професор **Олексій Гіляров**. Він був прихильником Платона. Одна із його центральних праць — «Платонізм як основа сучасного світогляду у зв'язку з питанням про завдання та долю філософії» — присвячена творчості Платона. У О. Гілярова було своє тлумачення філософської спадщини Платона, на відміну від тодішніх спроб розглядати Платона як предтечу християнства. Філософські розвідки О. Гілярова здійснювалися в царині історії філософії. Він розглядав історію філософії як галузь філософських знань, що базується на логіці історико-філософського процесу (а не переліченні філософських систем, шкіл) і на осягненні реального суб'єкта філософської творчості. Саме такий підхід спричинив появу так званої «Гіляровської школи тлумачення філософських текстів».

До видатних професорів університету належить **Георгій Челпанов**. Він читав курси філософії, психології, логіки. Його підручник з логіки перекладався і в XIX ст., і у XX ст. У теорії пізнання Г. Челпанов був прихильником концепції апіоризму І. Канта. Він трактував процес пізнання як функціонування апіорних форм, що породжуються в резуль-

таті діяльності людського духу. Разом з тим Г. Челпанов намагається по-своєму підійти до трактування апіорності. Він розглядає апіорність у двох площинах: гносеологічна апіорність і психологічна. Гносеологічна апіорність — це логічні передумови сприйняття, а психологічна апіорність — це функція свідомості. Філософська концепція Г. Челпанова розкривається в наступних працях: «Проблема сприйняття простору у зв'язку зі вченням про апіорність і природженність», «Вступ у філософію», «Психологія».

Оригінальним, вченим-філософом є **Олексій Козлов**. Філософські погляди О. Козлова видозмінювалися в процесі його творчості, пройшовши шлях від матеріалізму і позитивізму до створення своєрідної системи так званого панпсихізму, як називав свої погляди філософ. Філософські погляди О. Козлова формувалися під впливом монадології Г. Ляйбніца, німецьких філософів Г. Лотце, А. Тренделенбурга, а особливо професора філософії Дерптського університету Г. Тейхмюллера. Відповідно до викладеного розуміння філософії О. Козлов досить толерантно ставився до всіх філософських течій і напрямків, проявляючи до них терпимість, за винятком матеріалізму та вузького емпіричного позитивізму, обстоючи збереження і розвиток такої філософії, яка б не зводилася до окремих наук, а виступала світоглядом.

Важливою філософською постаттю є **Василь Зеньковський**. Філософські погляди В. Зеньковського носили чітко виражену релігійну спрямованість. Цієї спрямованості він ніколи не приховував, а навпаки, постійно підкреслював підходячи з таких позицій до постановки та розв'язання проблеми сутності душі через осмислення психічної причинності. Постулювання апіорності категорій, витлумачення досвіду як породження свідомості, яка творить із самої себе, повертається посиленням тієї психологізації філософської проблематики, яка виробилася в 30–40-х роках XIX століття при засвоєнні німецької класичної філософії, зокрема філософії Канта.

Талановитим випускником факультету є **Бердяєв Микола Олександрович**. Філософська система Бердяєва ґрунтується на низці засадничих ідей: ідея свободи; ідея творчості й об'єктивації; ідея особистості; ідея метафізичного, есхатологічного сенсу історії. На відміну від Канта, для якого ноуменальною є об'єктивна реальність (річ у собі), у Бердяєва ноуменом є сам суб'єкт (особистість), бо тільки в ньому міститься зумовлена його свободою неосяжна "внутрішня глибина, непізнана безодня". Свобода вкорінена не у бутті, а у "ніщо", вона безґрунтова і нічим не детермінована. Зрештою, дух, тобто вільна за самим своїм єством особистість, постає як суб'єкт буття. Відповідно і світ виступає як наслідок взаємодії двох інтенцій людського духу — інтеріоризації та екстеріоризації. Завдяки першій здійснюється самозаглиблення духу; завдяки другій — рух до "царства необхідності", або об'єктивації. Остання тлумачиться як втрата свободи у поцейбічному, грішному світі змертвої предметності. Лише через сукупність творчих актів суб'єкт спроможний увібрати цей світ у своє внутрішнє, відкрите для свободи буття й тим самим його змінити.

Знаковою постаттю серед випускників філософського факультету є **Дмитро Івановичем Чижевський**. Філософські погляди Д. Чижевського формувалися під впливом ідей класичної онтології, феноменології, неокантіанства та етнопсихології. Однією із цільних проблем його історико-філософських досліджень було питання про співвідношення між універсальним і унікальним в культурі. Праці Д. Чижевського в галузі історії філософії охоплюють широке коло проблем — від античної філософії до філософії XIX ст. Його перу належать праці «Логіка», «Філософія в Україні», «Нариси з історії філософії в Україні», «Філософія Г.С. Сковороди».

Талановитим вченим є академік **Павло Васильович Копнін**, який належить до фундаторів «Київської світоглядно-гносеологічної школи». Визначна віха творчості П.В. Копніна — вихід у світ його твору «Діалектика як логіка» (1961). Відповідальним редактором монографії був молодий учений, кандидат філософських наук Володимир Шинкарук — майбутній декан філософського факультету, академік, Директор Інституту філософії НАН України.

Після виходу цієї монографії філософська спільнота ознайомилася з новими підходами автора до природи філософського знання, функцій філософії, співвідношення філософії та науки.

Однак ідеї П.В. Копніна було сприйнято неоднозначно. Ученого звинувачували у ревізіонізмі, позитивізмі. Та це вже були не 30-ті роки, навіть не початок п'ятдесятих. За ініціативою П.В. Копніна розгорнули дискусію з приводу цієї монографії, в якій автор переміг своїх опонентів шляхом предметного обґрунтування нового бачення філософії як єдиного духовного процесу, в центрі якого перебуває ставлення людини до світу.

Цілком слушно постають запитання: «Кому так заважало новаторство П.В. Копніна?», «Хто написав анонімку на П.В. Копніна в партійні органи», Можливо «монстри» із Кремля? Але виявляється авторами анонімки були «любі друзі» з рідної кафедри, рідного факультету. Воістину справедливо є сентенція класика: «опера не прощає успіху». Саме чорна заздрість, людський страх перед новим, прагнення знищити все прогресивне водило пером цих анонімників. Цей прошарок людського суспільства може з'явитися в будь-який час цивілізаційного поступу.

Друга половина 50 — початок 60-х років XX століття ввійшли в історію як роки «відлиги».

У філософії «відлига» означала перегляд предмета філософії, її функцій, шляхом відмови від стандартів схеми, яку було запропоновано в «Короткому курсі історії ВКП (б)». Згідно з цією схемою філософію поділяють на діамат та істмат. Діамат — це застосування діалектики до явищ природи, а істмат — діалектики до явищ суспільства.

У філософії існують дві «партії», або два напрями: матеріалізм та ідеалізм. Матеріалісти — це вихідці з класів трудящих, гноблених, а ідеалісти — це представники експлуататорських, панівних класів.

Словами Евальда Васильовича Ільєнкова цю схему можна охарактеризувати так: «Все дуже просто, доступно, але такою самою мірою й жалюгідно».

З цієї схеми випускники Інституту червоної професури та їх послідовники збудували неприступну фортецю, яку нарекли «філософія марксизму-ленізму». Хоча ні К. Маркс, ні Ф. Енгельс, ні В. І. Ленін не були філософами за освітою. Вони не написали підручників ні з діамату, ні з істмату. К. Маркс був економіст з юридичною освітою, тому написав політекономію, Ф. Енгельс — публіцист у соціогуманітарному універсумі, В. І. Ленін — юрист із журналістським нахилом, тому став видатним політехнологом. Незважаючи на це, навколо згаданої фортеці її апологети звели мур із цитат класиків марксизму-ленізму. А це означає, що відверто наступати на цю фортецю було не лише марно, а й небезпечно. У зв'язку з цим талановиті вчені, які працювали у той час на теренах нашої держави, зокрема П. В. Копнін, використовували парадигму, що отримала назву «ідея єдності діалектики, логіки та теорії пізнання».

Своїми витоками ця ідея мала філософію Гегеля, як одного із джерел філософії марксизму, і яка своєрідним чином у вигляді здогадок, натяків фігурувала нібито у працях К. Маркса, Ф. Енгельса, В. І. Леніна.

Ця ідея була своєрідним «троянським конем», за допомогою якого П. В. Копнін та його однодумці формулювали нове бачення філософії та її ролі в суспільстві.

Саме ідея єдності діалектики, логіки та теорії пізнання сприяла тому, щоб по-новому збагнути предмет філософії. Тепер це не лише і не тільки і не стільки закони буття, пізнання і мислення, скільки людина у її ставленні до світу.

Ще однією рубіжною працею Київського періоду творчості П. В. Копніна є твір «Вступ до марксистської гносеології».

У цій праці учений відмежовується від вітчизняних і зарубіжних дослідників у розумінні та трактуванні самого процесу пізнання, його основних категорій, визначення філософії як форми свідомості і як форми теоретичного освоєння дійсності.

Зарубіжні автори (навіть такі знаменитості, як Б. Рассел, М. Шлік, Р. Карнап) описували і оцінювали процес пізнання, його результати з погляду тієї філософії, недоліки якої розкрив ще Г. В. Ф. Гегель.

Деякі вітчизняні вчені впадали в іншу крайність. Вони намагалися зобразити пізнавальний процес, підлаштовуючи до цього праці К. Маркса, Ф. Енгельса, В. І. Леніна. І навіть якщо у працях класиків не йшлося про методи пізнання, рівні пізнання, форми пізнання, про істину тощо, все це їм приписували з посиланням на здогадки, натяки та підтексти.

Ось така атмосфера в літературі і тодішньому науковому середовищі передувала написанню «Вступу до марксистської гносеології». Ця праця, як заявляв П. В. Копнін, не є монографією, оскільки виклад багатьох питань не має монографічного жанру. Хоча її не можна розглядати лише як підручник. Автор полемізує під час викладу матеріалу книжки з примітивними, антинауковим розуміннями багатьох питань процесу пізнання, при цьому не завжди наводячи авторів помилкових позицій. Річ у тім, що хоча після XX з'їзду КПРС наступила «відлига», серйозні «приморозки» могли ще траплятися.

Аналізуючи праці П. В. Копніна «Діалектика як логіка» і «Вступ до марксистської гносеології», з упевненістю можна стверджувати, що вони є потужним фундаментом Київської світоглядно-гносеологічної школи. Актуальність цих творів проглядається і сьогодні. Цю актуальність закладено в скрупульозному викладі кожної проблеми пізнавального процесу, природи філософського знання і функцій філософії.

Володимир Шинкарук був деканом філософського факультету з 1964 по 1968 рр. Саме з В. Шинкарука філософський факультет розпочинає свою історію як окрема інституція.

Тому що до цього філософський факультет закривали, приєднували до інших факультетів, його кафедри передавали на інші факультети.

Після деканства В. Шинкарука філософський факультет розростається змістовно і структурно. У 1968 р. Володимир Шинкарук очолив Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.

Як вчений, Володимир Ілларіонович знаменитий тим, що він привідкрив глибинну таємницю філософії Гегеля. Він показав, що саме в Гегелівській філософії, власне філософія знаходить свій метод – діалектику. У Шинкарука, діалектика – це не спосіб введення дискусії, а метод.

Тлумачення філософії Гегеля Шинкаруком не має аналогів за всю історію філософії ні у вітчизняних, ні у зарубіжних авторів аж до сьогодення.

Такий підхід до філософії Гегеля, а також до всієї класичної філософії сприяло Шинкаруку розкрити філософію як глибинну Одісею пізнавальної і прикладної діяльності людини.

Цим самим Володимир Шинкарук пов'язує уявлення про буття з особливостями людського існування.

Завдяки цьому філософія постає як своєрідна філософія людського буття.

Коли у 1964 році вийшла названа монографія В. Шинкарука, то перефразовуючи відомий афоризм класика, можна сказати й так: «Після виходу в світ цієї монографії В. Шинкарука – всі ми стали шинкарукіанцями».

Це була робота, яка дійсно докорінно змінила точку зору, оцінку такої епохальної системи як філософія Гегеля.

Одним з провідних українських фахівців у галузі філософських проблем фізики й природознавства XX століття був доктор філософських наук, професор **Дишлевий Петро Сидорович**, у 1972–1977 рр. був деканом філософського факультету та очолював кафедру діалектичного матеріалізму. Перу П. С. Дишлевського належать такі праці, як «Питання про простір і час в теорії відносності» (К., 1959); «Філософія і фізичний релятивізм» (К., 1972); «Філософія і проблема реальності в сучасній фізиці» (К., 1974); «Філософія і проблема наукових революцій», у співавт. (К., 1981) та багато ін.

Талановитим випускником факультету є **Іван Федотович Надольний**, доктор філософських наук, професор, академік УАПН, академік АН ВШ України, декан філософського факультету 1977 – 1987 рр. Головні напрями наукових досліджень: філософські проблеми моралі та виховання людини, соціальна філософія, філософія освіти, філософія культури, державне управління. У своїх працях професор І. Ф. Надольний здійснив структурно-функціональний аналіз моралі та окреслив основні методологічні принципи дослідження моральної сфери. Водночас він акцентував увагу на об'єктивному критерії морального прогресу, обстоюючи, що таким критерієм є насамперед рівень розвитку матеріального виробництва. Це означає, що формування моралі є суттєво залежним від соціально-економічних передумов. Важливим чинником формування моралі постає ідеологія. На думку вченого, ідеологія як ілюзорне ставлення до дійсності дає змогу через культурну революцію формувати нову мораль, яка ґрунтується на моральних ідеалах відповідного типу суспільства. Професор І. Ф. Надольний доводить, що на формування моралі індивіда суттєво впливає не тільки фактор виробництва, а й суспільно-політичне життя, участь у ньому окремих, ініціативних і соціально активних особистостей. Водночас моральний розвиток особистості є суттєво залежним від побуту, звичайних умов життя, у яких повсякчас опиняється людина. Основну мету соціального прогресу в моральному аспекті вчений вбачає у всебічному й гармонійному розвитку особистості.

Під керівництвом професора **І. Ф. Надольного** філософський факультет зріс структурно та змістовно. У цей час були відкриті соціологічна лабораторія, а в 1986 році — відділення соціології. На факультеті здійснювалася підготовка фахівців для зарубіжних країн — Чехословаччини, Польщі, Болгарії, Німеччини, Греції, Португалії, Ємену, Афганістану, В'єтнаму, Лаосу, Камбоджі, Монголії, Куби, Панами, Колумбії, Сирії, Лівану, Марокко, Тунісу, Конго, ПАР,

Мадагаскару, Буркіна-Фасо, Гвінеї-Бісау, Анголи та ін. Багато хто із зарубіжних випускників філософського факультету посів чільні державні й політичні посади у своїх країнах.

Визначним представником Київської світоглядно-антропологічної школи був **Микола Федосійович Тарасенко** (1939–1995). 1987 року захистив докторську дисертацію на тему «Діалектика культури і технологія в освоєнні природи». Того ж року обраний за конкурсом на посаду декана філософського факультету Київського університету ім. Т. Г. Шевченка (1987 – 1995 рр.). За часів керівництва філософським факультетом професора М. Ф. Тарасенка на факультеті відбулися суттєві зміни. Ці зміни були зумовлені тими перетвореннями, що мали місце в суспільстві, а відтак і у філософії. З 1989 року на факультеті вперше в Україні ведеться підготовка фахівців-політологів. 1991 року відкрито кафедру української філософії та культури, у становленні якої брав участь М. Ф. Тарасенко. Як талановитий науковець і організатор науки, М. Ф. Тарасенко багато зробив для розвитку філософської думки в Україні. Багато ідей його філософської спадщини складають вагомий внесок у розвиток вітчизняної філософії.

До когорти видатних випускників філософського факультету слід віднести академіка НАН України, Президента і академіка НАПН України, Міністра освіти і науки України (1999-2005 рр.), Президента товариства «Знання» України, професора **Василя Григоровича Кременя**.

Творчий доробок проф. Василя Кременя представлено його «концепцією людиноцентризму». Суть цієї концепції вчений формулює наступним чином: «Людина завжди була проблемою. Але в результаті багатовікової високої інтелектуальної роботи людства виникла загроза його існування».

Тому на думку В. Г. Кременя вихід з цієї ситуації можливий як перехід до нової парадигми розвитку, коли не технології, не економіка, а людина стає метою і символом прогресу.

Саме тому «людиноцентризм» стверджується як нова стратегія поступу суспільства, основою якого є не накопичення матеріальних благ та цінностей, а прагнення до духовних цінностей, до знань, до науки, до культури, без чого сенс людського буття втрачає стратегію і перспективу.

Академік В. Г. Кремень досить виразно демонструє, що категорія «людиноцентризм» має глибокий філософський зміст. Як відображення світової філософської думки, «людиноцентризм» вбирає в себе різноманітні й водночас концептуально виражені відтінки філософських вчень, предметом яких є сутність людини в усіх її проявах.

Вчений не перестає наголошувати, що філософія «людиноцентризму» можлива як специфічне фундаментальне пізнання, яке визначають сутність людини. Вони дають змогу зазірнути по ту сторону буття людини (у світ знання про буття людини), і в такий спосіб доторкнутися до того, що становить елемент вічності в бутті людини як конкретно історичної істоти.

Предметом особливої гордості є обрання академіка НАН України, академіка НАПН України **Леоніда Васильовича Губерського** 16 жовтня 2008 року ректором Університету. Після першого ректора-філософа Михайла Максимовича у 1834 – другим ректором-філософом став Леонід Васильович. Він очолював Університет до 2021 р.

За часи ректорства Леоніда Губерського Університет зріс змістовно і структурно. В цей період запроваджувалися сучасні освітні програми, новітні технології навчального процесу, розроблялися сміливі наукові проекти. В Університеті були відкриті нові Навчально-наукові інститути – високих технологій, біології та медицини, геології, права, публічного управління та державної служби, факультет інформаційних технологій, оптико-механічний коледж, геолого-розвідувальний коледж, фіз-мат ліцей. Були проведені ремонти корпусів Університету. Особливо хочеться сказати про Головний корпус, який став надзвичайно ошатним. Перлиною корпусу є «Мистецький салон», в якому постійно проводяться презентації, мистецькі конкурси, заходи патріотичного та виховного характеру. Бажаючих проводити тут заходи не тільки серед різних установ міста, починаючи від міністерств, різних відомств, творчих колективів безліч.

А прибудинкова територія Червоного корпусу за рівнем оформлення та догляду – це справжній Версаль як засвідчують часті іноземні гості. Сьогодні Леонід Губерський – радник ректора, професор кафедри філософії гуманітарних наук.

У наукових розробках Леонід Васильович Губерський розвивав тезу про неперервність ідеології у суспільному житті й обґрунтовано доводив, що у процесі розвитку суспільства не існує станів «ідеологічної порожнечі», а місце зникаючої завжди займає нова ідеологія. Ця ідея була висловлена вже у часи «перебудови», коли у зв'язку з відомими історичними подіями ідеологія почала сприйматися у негативному сенсі як «догматично-контролююча» система, яка є зовнішньою по відношенню до суспільної свідомості та суспільної практики.

Актуальність такого дослідження на той час було важко переоцінити. Адже комплексне вивчення проблеми ідеології на той час було обумовлене гострою необхідністю приховування інтегративної, тобто не лише мобілізаційної, але й культурно-виховної функції ідеології у житті суспільства та особистості.

Важливою складовою комплексного дослідження ідеології стало для Л. В. Губерського розкриття умов реалізації її гуманістичного потенціалу із врахуванням загальнолюдських, національних та соціально-класових цінностей, оскільки саме розкриття гуманістичного потенціалу ідеології може стати ключем до осмислення її інтегративних можливостей як у масштабах країни, так і на міжнародному рівні. Саме тому методологічною стратегією такого дослідження став філософсько-світоглядний аналіз, проведення якого дає можливість сформулювати загальні структурні принципи можливої інтеграції багатоаспектних зв'язків ідеології із суспільним та особистісним буттям людини у цілісну систему.

Особливість ідеологічного освоєння дійсності, на думку дослідника, полягає не стільки у тому, що воно являє собою систематизовану, духовно-практичну та цілеспрямовану форму теоретичного відображення світу людиною, а, перш за все, у тому, що воно є відображенням дійсності крізь призму інтересів та засобів існування соціального суб'єкта. Саме у суб'єктивній складовій Леонід Васильович вбачає основу всієї ідеології, корені якої містяться у «інтересі» та доцільності людської діяльності. Іншими словами, саме особистість з її інтересами та потребами оголошувалася основою нової ідеологічної парадигми, перетворюючи ідеологію на відображення індивідуального у загальному.

Відмінність між світоглядом та ідеологією полягає, на думку філософа, у реалізації ними соціальних функцій. Усі форми суспільної свідомості, серед яких філософія, наука, мистецтво, політика тощо, зберігають, одночасно, свій світоглядний та ідеологічний зміст, і саме спосіб розгляду цих форм суспільної свідомості розкриває їх світоглядний чи ідеологічний характер. Філософія, на думку Леоніда Васильовича, також є особливою формою ідеології, але саме

у ній вчений завжди бачить не систему догм, а невичерпну скарбницю накопиченого людством досвіду суспільного життя, школу інтелектуальної чесності та гуманізму.

Величною постаттю є професор **Карнаухов Ігор Михайлович** (1921–2006). У 1951 році закінчив філософський факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Працював у Київському університеті з 1951 року по 1996 рік на посадах: асистент, старший викладач, доцент, професор, завідувач кафедри. У 1966–1972 – проректор Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка з вечірнього та заочного навчання. З 1969 по 1972 рік очолював кафедру філософії гуманітарних факультетів (наук). І. М. Карнаухов був членом Вченої ради університету та вченої ради філософського факультету.

За період з 1969 року по 1975 рік читав лекції з проблем соціально-політичної структури суспільства в Лейпцизькому, Дебреценському, Ягеллонському університетах з проблем соціально-політичної структури суспільства, а також відвідував з метою виконання науково-педагогічних завдань університету – Німеччину, Польщу, Угорщину та інші країни. Протягом 1981–1983 років читав лекції з соціальної філософії слухачам суспільних наук у Гаванському університеті та викладачам-суспільствознавцям Центрального університету Санта-Клара.

У 1964–1987 рр. кафедру філософії природничих факультетів очолювала професорка, академік АН вищої школи України, заслужений працівник культури України **Нінель Трохимівна Костюк**, перша жінка – доктор філософських наук в Україні. Під її науковим керівництвом було захищено 2 докторські й 20 кандидатських дисертацій дослідниками з України, Чехії, Польщі, Монголії та В'єтнаму. Бувши авторкою 150 наукових і науково-методичних праць, зокрема, книги «Космос і життя» (К., 1964), індивідуальної монографії «Проблема сутності життя. Досвід філософського узагальнення деяких аспектів пізнання живого» (К., 1967), співавтором понад 10 колективних монографій, серед яких «Об'єктивна зумовленість і діалектика інтеграції сучасного наукового знання» (К., 1998), «Інтеграція сучасного наукового знання: методологічний аналіз» (К., 1998), разом з колективом кафедри проф. Костюк розробила проблеми філософії та методології науки, філософії природничих наук. Під її керівництвом з 1964 року був заснований і видавався часопис «Філософські проблеми сучасного природознавства».

Знаковим професором філософського факультету є **Василь Терентійович Павлов**. Професор Василь Павлов був завідувачем кафедрою логіки з 1971 по 1987 рр., єдиної і до сьогодні в Україні. Його науковий інтерес був у площині методології дедуктивних теорій сучасної логіки. За його ініціативою на факультеті для спеціальності «філософія» були імплементовані вперше курси «Класичної логіки» та «Некласичної логіки». Він був прекрасним лектором і саме на його лекціях вихована ціла плеяда викладачів логіки для вишів України. Ним була написана і ініційована публікація першого підручника в Україні «Некласична логіка». Наукова школа проф. Василя Павлова продовжує і сьогодні діяти адже всі викладачі кафедри логіки є учні і послідовники його наукових і педагогічних пошуків.

Значною постаттю серед видатних випускників факультету є академік НАН України, директор Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України – **Мирослав Володимирович Попович**.

Його науковий інтерес знаходиться в царині логіки та філософії науки. Його праця «Про філософський аналіз мови науки» (1966) була своєрідним кодексом застосування логічного інструментарію при побудові наукової теорії. В цій же праці розкриваються шляхи логічного обґрунтування наукових теорій, здійснюється типологія наукових теорій за логічними характеристиками.

В 1975 р. Мирослав Володимирович публікує твір «Філософські питання семантики». Власне, ця праця, розкриває методологічні засади сучасної логіки. Враховуючи те, що професор Мирослав Попович читав лекції на філософському факультеті, саме завдяки йому для студентів філософського факультету конституювалися курси класичної та некласичної логіки.

Під його науковим керівництвом виховано більше 20 докторів наук, та більше 50 кандидатів наук в галузі логіки та методології науки.

Мирослав Попович був членом «Міжнародної асоціації логіки». Він є відомим фахівцем з логіки серед наукової спільноти Польщі, Франції, Америки, Фінляндії, Німеччини та інших країн.

Величною постаттю серед випускників факультету, професор, головний науковий співробітник Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України – **Сергій Борисович Кримський**.

Ареал його наукового пошуку – це логіка, епістемологія, філософія культури. Слід зазначити, що Сергію Борисовичу Кримському був властивий Сократівський стиль філософування. Сергій Кримський талановито застосовував Сократівську методологію при визначенні філософських категорій. Діамантом серед цих дефініцій є визначення «правди», яке стало хрестоматійним. «Правда – це особлива форма поєднання істини з життєвими нормами людини. Правда – це істина, що стала принципом життя». Основні його праці «Генезис форм та законів мислення» (1962 р.), «Наукове знання і принципи його трансформації» (1974), «Епістемологія культури» (1993) та ін.

Яскравою сторінкою у творчому житті факультету є діяльність вченого, педагога, завідувача кафедри філософії професора **Анатолія Миколайовича Лоя**.

Анатолій Лой є фахівцем в галузі філософської антропології. Цікавими є його результати досліджень культурно-онтологічного аспекту свідомості. Професор Анатолій Лой відслідковує онтологічну специфіку свідомості через поняття «світ», «сенс», «досвід». Це дає йому можливість розкрити способи реалізації досвіду свідомості в таких формах діяльності як техніка, мова.

Анатолій Миколайович – Голова Кантівського товариства України.

Особливо слід наголосити на його вмінні виховувати філософські кадри. За його керівництва кафедрою філософії Анатолій Миколайович виховав цілу плеяду талановитих вчених

Серед його учнів: професор Андрій Баумейстер, професор Андрій Богачов, професор Михайло Бойченко, професор Вахтанг Кебуладзе, професор Ганна Лактіонова.

Відомо, що філософія відповідає за духовність людини, за здатність людини відчувати себе через іншу людину та в іншій Людині. Саме в цьому проявляється сутність гуманізму, або людинолюбства.

Можна відбудувати зруйновану піраміду, храм, палац, але не можна відтворити зруйновану духовність.

І тут на думку спадає Старозавітна історія про повернення юдеїв із Вавилонського полону. Коли юдеї повернулися із полону, то вони вирішили відбудувати Соломонів храм. Храм був відбудований, оновлений, а за оздобленням був ще більш розкішним та ошатнішим ніж зруйнований.

Але старі юдеї, які бачили Соломонів Храм плакали, тому що в ньому не було тієї духовності та намоленості, які мав зруйнований храм.

Тому такою важливою є Духовність. І ще одне, або саме головне.

Духовність для Людини – це засіб досягти Божественного Одкровення, або іншими словами, коли хтось заявляє, що вірить у Бога, то тут виникає питання: чи ти гідний віри в Бога, чи прийме Бог твою віру?

Таким чином, всі постаті, які утворюють «Галерею видатних випускників та професорів філософського факультету» є активними дійовими особами духовного промислу нашого факультету.

Список використаних джерел

- Конверський, А. Є. (2004). *Філософський факультет (документи та матеріали)*. Київ, Україна: Видавництво «Центр навчальної літератури».
- Конверський, А. Є., Бичко, І. В., & Огородник, І. В. (2005). *Філософська думка у Київському університеті: історія і сучасність*. Київ, Україна: Видавництво «Центр навчальної літератури».
- Губерський, Л. В., & Конверський, А. Є. (2014). *Генеза філософських студій у Київському університеті*. Київ, Україна: Видавництво «Центр навчальної літератури».
- Губерський, Л. В., Кремень, В. Г., & Конверський, А. Є. (2020). *Київська світоглядно-гносеологічна школа другої половини XX ст.* Київ, Україна: Видавництво «Центр навчальної літератури».
- Губерський, Л. В., & Конверський, А. Є. (2024). *Філософський факультет за роки Незалежності*. Київ, Україна: Видавництво «Центр навчальної літератури».
- Філософський енциклопедичний словник*. (2002). Київ, Україна: Видавництво «Абрис».

References

- Konverskyi, A. Ye. (2004). *Faculty of Philosophy (Documents and Materials)*. Kyiv, Ukraine: Center for Educational Literature Publishing.
- Konverskyi, A. Ye., Bychko, I. V., & Ohorodnyk, I. V. (2005). *Philosophical Thought at Kyiv University: History and Modernity*. Kyiv, Ukraine: Center for Educational Literature Publishing.
- Huberskyi, L. V., & Konverskyi, A. Ye. (2014). *The Genesis of Philosophical Studies at Kyiv University*. Kyiv, Ukraine: Center for Educational Literature Publishing.
- Huberskyi, L. V., Kremen, V. H., & Konverskyi, A. Ye. (2020). *The Kyiv Worldview-Epistemological School of the Second Half of the Twentieth Century*. Kyiv, Ukraine: Center for Educational Literature Publishing.
- Huberskyi, L. V., & Konverskyi, A. Ye. (2024). *The Faculty of Philosophy During the Years of Independence*. Kyiv, Ukraine: Center for Educational Literature Publishing.
- Philosophical Encyclopedic Dictionary*. (2002). Kyiv, Ukraine: Abrys Publishing.

LOGIC OF THE SPIRITUAL INDUSTRY OF OUTSTANDING ALUMNI AND PROFESSORS OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY (Welcome speech to the opening of the International Scientific Conference "Days of Science of the Faculty of Philosophy – 2026")

Anatolii KONVERSKYI, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Doctor of Science Philosophy, Professor.
ORCID ID: 0000-0002-3916-4446
e-mail: dean_phd@univ.kiev.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine